

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

HVS

www.historischeverenigingsteenderen.nl

“Oudejaarsdag 1749”

- Werken en wonen langs de ZE-weg, deel 2
- Kerkje Olburgen waarlijk eene trouvaille, deel 3

• 2013-4

Als u deze Zwerfsteen voor u hebt liggen zijn Sinterklaas en Zwarte Piet net langs geweest of komen binnenkort bij u aan.

We zullen ons hier in het mooie Steenderen maar niet in de landelijke discussie mengen over Zwarte Piet. Er zijn per slot van rekening belangrijker dingen, hoewel dit alles wel met onze historie en cultuur te maken heeft natuurlijk.

De HVS Steenderen is het herfst/winterseizoen gestart met een fiets- en kijktocht in september in de buurt van Baak, Vierakker, Hackfort en Wichmond. Deze middag werd goed bezocht en door de gids van het IVN werd er veel informatie verstrekt over dit gebied. Zoals bijvoorbeeld de functie van het Groene kanaal, de geschiedenis van de Baakse Overlaat, de restanten van de IJssellinie en waar de kerstening van de Achterhoek

begon. Allemaal interessante onderwerpen voor wie de plaatselijke geschiedenis interesseert en daaronder schaar ik zeker de leden van de Historische Vereniging.

Begin november hadden we de vrijwilligersavond. Een belangrijke groep binnen de HVS, wat zeg ik heel belangrijk, we kunnen niet zonder hen en we zouden deze groep heel graag uitbreiden met een paar mensen. De redactie heeft met name behoefte aan onderzoekers. Dit onderzoek kost heel veel tijd, maar is van cruciaal belang om een gedegen artikel te kunnen schrijven. Er is heel veel materiaal dus we kunnen nog even vooruit. Ook de activiteitencommissie kan nog de nodige steun gebruiken bij haar werk. Zoals bijvoorbeeld bij het organiseren van deelname aan de slachtdag en de streek-productenmarkt.

Op 11 november jl. kwam Gerrit Haakman een boeiende lezing houden over zijn reis van Vrie-

zenveen naar St.Petersburg. Niet zo bijzonder zou je zeggen, ware het niet dat hij deze tocht in 1992 per koets in vier weken aflegde. Het idee ontstond omdat in de periode 1720-1917 veel inwoners van Vriezenveen handel dreven met St.Petersburg. Vooral textiel, maar ook wijn, tabak, thee en cacao werden verhandeld. Het werd een interessante avond met een goede opkomst.

Enkele zaken die naar voren kwamen op de vrijwilligersavond wil ik hier graag even naar voren brengen. We hebben gezamenlijk besloten om archiefstukken niet meer uit te lenen. Er is uitsluitend gelegenheid om de stukken ter plekke in te zien. Dat kan op de donderdagmiddag en sinds kort op de eerste dinsdag van de maand 's avonds van 18.30-21.00 uur bij "de Stompe Toren" in Baak. Er wordt door de archiefcommissie hard gewerkt aan archivering. Dit kost tijd, heel veel tijd, dat zult u begrijpen. Te zijner tijd zal een en ander worden gepubliceerd op de website. Ik wil op deze plaats alle mensen die zich als vrijwilliger in wat voor commissie dan ook hebben ingezet bedanken voor hun vele werk belangeloos gedaan voor onze HVS. Het resultaat mag er zijn. Er is een groei van het aantal leden!

Dan rest mij nog u een heel goede kerst te wensen en een goed, gelukkig en gezond 2014.

En ik besluit dit voorwoord met de woorden van wijlen Verdi van Leuvensteijn-Breukink:

En wiej goat allemoal deur, in ut ons vertrouwe spoor. Want de slakke en de haze hebt teglieke niejoar.

Gerard Huetink,
voorzitter ■

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HVS

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:
Robert Sesink
Kastanjelaan 23
7221 GC Steenderen
Tel. 0575-450743
Email: robert@sesink.nl

Redactieleden:
Mieke van der Valk
Herman Nieuwenhuis

Correctie: Anneke Parent

BESTUUR

Voorzitter:
Gerard Huetink
Bakerwaardseweg 15
7226 LR Bronkhorst
Tel. 0575-441274

Secretaris/bezorging:
p.a. Diane Teunissen
Bobbinkstraat 28
7223 LW Baak

Penningmeester:
Maurice Cremers
A. Ariënsstraat 35
7221 CA Steenderen
Tel. 0575-555815

LEDEN

Willy Pasman, 0575-452457
Diane Teunissen, 0575-441910
Bertus Rietberg, 0575-452004
Karel Meenink, 0575-451707

ARCHIEF

Ons archief aan de Hofstraat 4 te Baak is op donderdagmiddag en elke eerste dinsdag van de maand van 18.30 uur tot 21.00 uur voor leden en geïnteresseerden geopend. Email: h-v-s@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 25 euro per jaar per adres.

Bankrelatie:
Regiobank Steenderen
Bankrekening: 685289710,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 415

Uit de oude doos

Geen watersnood, maar Waterlast

O, Olburgen, gij klein gehucht,
Gij slaaktet laatst een diepen zucht,
't Was, toen Gelre's IJsselstroom,
O, Rha, gij hoordet daar ook bij,
Omzoomd met d' allervetste klei,
Ik hoorde ook daar zoo meen geklacht
Wat last dat water had gebracht.

De Luur en Emmer niet vergeten,
Die bewoners zullen 't ook wel weten,
Hoe 't ging van aller mond tot mond,
Hoe lastig elk dat water vond.

Waarom die zucht, waarom die klacht?
Door allen en alom gebracht.
Dan bleef de veerman netjes thuis
Men kwam voor 't water, terug naar huis.

Zijn aak was heel en al vol water,
Door al dat gol(le)ven geklater.
Hij schepte, maar het hielp geen zier,
Een emmer uit, er in weer vier.

De post, die had toen ook plezier,
Die kwam toch vrij geregeld hier;
Al was 't maar één keer per dag,
Men was al blij, als men hem zag.

Per rijwiel kwam die daar dan aan,
Soms over Hummelo-Drempel gegaan;
't Was wel is waar geen groote vreugd,
Maar van den nood, maakte men maar deugd.

Velen moesten dezelfde weg
Nemen, om te komen, zeg,
Bij den veearts, of geneesheer,
Op 't Gemeentehuis, en zoo meer.

De Gemeente, die de aken heeft,
't Bestuur, dat er ook al niet om geeft,
Ze liever in de loods maar laat,
Daarmee zijn wij niet gebaat.

Daarom raad ik de inwoners aan,
De handen aan den ploeg te slaan.
Om dan te samen met elkaar
Goede overvaart te krijgen daar.

Als alle man een beetje doet;
Dan gaat zoo'n zaakje zeker goed.
We koopen een groote aak voorwaar
Dan zijn we immers altijd klaar.

Die leggen wij aan onzen kant,
Dan zijn we 's nachts ook uit den brand,
Een Commissie geven we dan 't beheer
Mijn lieve mensch wat wil je meer.

Voor 't fonds, dat de veerman dan
betaalt,
Wordt jaarlijks dan wat opgehaald.
't Zal voor elk maar weinig zijn,
Een grootte, ontstaat door vele klein.

Personen dan uit onze streek,
De post dan ook de heele week,
Met veearts en geneesheer al.
Brengeu we over dan voor niemendal.

Al d' anderen laten we dan staan.
Tenzij ze grof betalen gaan,
Dan kunnen die dan ook eens zien
Wat last dat water ons kan bien.

Olburgen wat zegt u er van?
Rha, hoe staat dit u an?
Emmer en Luur sluit u ook aan
Dan kan zoo iets heel best toch gaan.

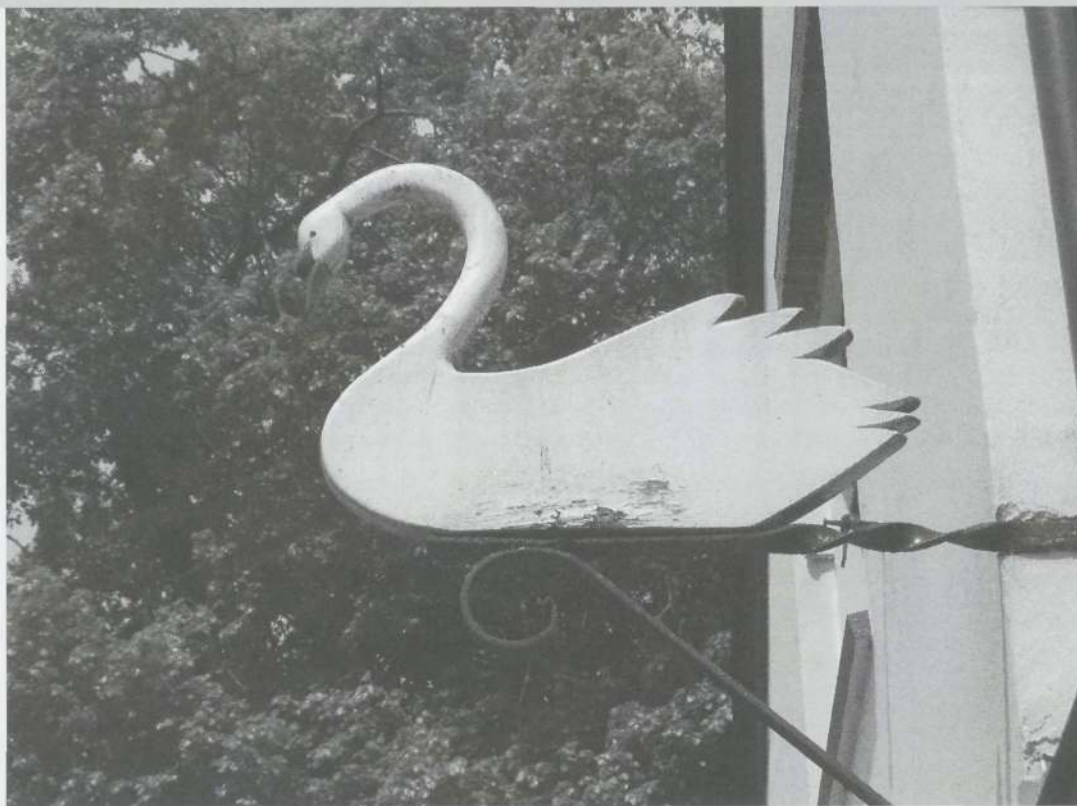
Als 't water dan eens weer zoo staat,
Dat 't meters over den weg heen gaat,
Dan hoop ik dat de overvaart,
Ons minder, dan thans, zorgen baart.

Olburgen, Rha, Luur, Emmer
1 Mei 1906

Oudejaarsdag 1749

Het middagmaal zit erop. Esken Huetink¹ besluit even een kuiertje te maken vanuit zijn boerderij² naar het dorp. Hij loopt al tegen de zeventig, dus is niet meer de jongste. Daarom strijkt hij, voordat hij de terugtocht aanvaardt, even neer in 'het huis waar de Zwaan uithangt', oftewel café De Zwaan.³

Door Alice Garritsen⁶

Het uithangbord in Steenderen anno 2013, daar waar ooit café De Zwaan was gevestigd.

Daar treft hij Henricus Eggink⁴ uit Hengelo, vader van Theodora Eggink, de uitbaatster van het café. Ze kennen elkaar en raken aan de praat. Op een zeker moment neemt het gesprek een minder prettige wending, ze krijgen volgens de stukken een 'different' (meningsverschil).

Esken en Henricus hebben elkaar enkele maanden eerder nog getroffen voor het gerecht in Hengelo. Dat zit zo.

Esken is een van de diakens van de Steenderense kerk. In die hoedanigheid heeft hij de verantwoordelijkheid voor het geld waarmee de armen worden ondersteund.

Een oortje is een munt: het woord leeft nog voort in de uitdrukking 'het laatste oortje versnoepen'

Henricus is 'pachter van de armenoortjes'. Dat houdt in dat hij de armenoortjes bij de mensen int en afdraagt aan de kerk. Het gaat om een soort belasting. Een oortje is een munt: het woord leeft nog voort in de uitdrukking 'het laatste oortje versnoepen'.

Naast het bier dat hij in Hengelo brouwt en de herberg die hij er bestiert, heeft Henricus meer van dit soort beurdersbaantjes. Financieel kent hij zijn ups en downs. Kennelijk gaat het nu even wat minder goed, want Esken zit tevergeefs te

Het blijken zijn allerlaatste woorden te zijn, want meteen daarop valt zijn pijp uit zijn mond

Zo zou Eskens pijp er uitgezien kunnen hebben.

Op de foto Jacob Alberts Konter. (1824-1914)⁶

wachten op de overdracht van het geïnde geld. Op een gegeven moment duurt hem dat te lang. Hij stapt naar het gerecht in Hengelo en vraagt Henricus te manen het geld snel af te dragen. Dit op straffe van een verdere rechtsgang.⁵ Henricus reageert met te zeggen dat 'hij niet onwillig is te betalen' als de anderen (de andere pachters) dat ook zullen doen. Tja.

Terug naar 31 december 1749, 's middags zo rond half twee, in café De Zwaan te Steenderen. Henricus voelt zich kennelijk nogal in zijn kuif gepikt door de gerechtelijke stappen die Esken en zijn medediakenen hebben ondernomen en zegt tegen Esken: 'Gij had dat zo sterk niet moeten zo doen'. Oftewel: moest dat nou, zo'n zwaar middel inzetten door mij voor zoiets voor het gerecht te slepen?

Esken reageert met: 'Ik doe het voor de armen'. Het blijken zijn allerlaatste woorden te zijn, want meteen daarop valt zijn pijp uit zijn mond. Hij krijgt een of andere aanval en valt dood uit zijn stoel. Een aanwezige getuige heeft Esken nog vastgegrepen en tot Onze Vader gebeden. Dat hielp echter niet, want, zoals deze zelf verklaart: 'dat (Esken) zo dood was gebleven'.

Waarschijnlijk vanwege het aan Eskens dood voorafgaande 'different' is dit gebeuren voor Justitie aanleiding geweest enkele getuigen te horen. Gelukkig maar, want anders hadden wij dit verhaal niet gekend. Zoals viel te verwachten, is Henricus door de getuigen volledig vrijgepleit van eventuele moord.⁷ ■

¹ Esken is geboren rond 1680. Nakomelingen van hem zijn o.a.: Gerard Huetink, voorzitter van de HVS, Dick Garritsen van boerderij De Kruisbrink en Tonny Kets op de Middelbeek.

² Boerderij Huetink, J.F. Oltmansstraat 15, Steenderen.

³ Nu Coop Aalderink, Dorpsstraat 12-14, Steenderen.

⁴ Henricus Eggink (geboren Hengelo ca. 1685) is de overgrootvader van Teuntje Eggink. Zij is getrouwd met Evert Jan Garritsen Hartman. De huidige Steenderense Hartmannen stammen van dit paar af.

⁵ Oud Rechterlijk Archief (ORA) Landdrostambt Zutphen (LAZ), Richterambt Hengelo, Protocol van contentieuze en voluntaire akten (CVA), 3021/875, datum 11-09-1749.

⁶ Jacob Alberts Konter (1824-1914) is visser op Schokland, later vanuit Vollenhove. Hij is een afstammeling van Gerrit Jan Haak, geboren rond 1700 te Steenderen en voorvader van mijn echtgenoot Nico Kwakman. (foto via Bruno Klappe, Schokker Erf)

⁷ ORA LAZ Richterambt Steenderen, Condschappen en Memorieën, 3021/786, datum 06-01-1750.

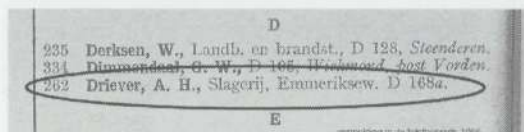
⁸ Nazaat van beide hoofdrolspelers.

Werken en wonen langs de

Zutphen-Emmerikseweg

Reeks verhalen over de geschiedenis van de middenstand en de industrie langs de ZE-weg én van de mensen die er woonden van ca. 1900 tot ca. 1960. De artikelen zijn voor een groot deel gebaseerd op interviews met mensen die deze periode hebben meegemaakt of kunnen putten uit verhalen van hun ouders of grootouders. De foto's komen veelal ook van de bewoners. Zo nu en dan maken we een klein uitstapje buiten de ZE-weg of buiten deze periode als dat in het verhaal past.

Door Bertus Rietberg

Slagerij Driever in Baak

Adres nu: ZE-weg 131a en 131b in Baak. De plek waar nu ZE-weg 129a en 129b staan was later ook van Driever. Daar stond vroeger kleermakerij Sessink. Kleermakerij Sessink is gesloopt in 1993. Het werd toen parkeerplaats voor slagerij Driever.

Toon (A.H.) Driever (geb. 1908) kwam uit Arnhem. Daar leerde hij Th. J. (Dora) Masselink (geb. 1906) van de Covik kennen. Zij werkte bij een KNO-arts in Arnhem.

Toon Driever wilde aanvankelijk slager in Arnhem worden, maar het was in die tijd moeilijk om in Arnhem een slagerij te beginnen. Het was duur en er was veel concurrentie. Omdat Dora van de Covik kwam, viel zijn oog op Baak, een keuze ook niet zonder enig risico.

In 1935 werd naast kleermaker Sessink een stuk grond gekocht. Daarop werd een huis gebouwd met een winkel, met daarachter een slachtplaats voor varkens en koeien. Met een ruimte waar klanten hun vlees konden invriezen en bewaren als Driever een dier voor hen geslacht had. Voor die tijd een modern bedrijf want de winkel was voorzien van een koelcel. Ook werd er een stalling gebouwd voor varkens en voor een

Slagerij Driever in Baak, kort na de ingrijpende verbouwing/nieuwbouw van het slachthuis in 1986. Het spandoek van het 50-jarig bestaan (1936-1986) hangt nog aan de voorgevel van de winkel. De stippellijn was de oorspronkelijke grens met Kleermakerij Sessink. Dat pand was inmiddels bijgekocht met de grond. Links van de stippellijn is de nieuwbouw van 1986. Intern werd de hele slachterij gereorganiseerd.

paar koeien. Toon vond dat de dieren vóór het slachten een paar dagen rust moesten hebben om bij te komen van de drukte van de markt en van het vervoer in de vrachtwagen. Dat kwam de kwaliteit van het vlees ten goede.

Op 28 augustus 1936 was de officiële opening. De eerste klant was Jan Kleiberg. Hij vroeg om 3 pond klapstuk. Dat kostte één gulden. Ook nam hij nog drie verschillende soorten worst, ieder een half pond. Daar moest hij 75 ct. voor betalen. Dus voor f 1,75 (€0,80) had hij 1,5 kilo klapstuk en 750 gram worst. Het loon was in die tijd 12 gulden in de week. Voor een vette koe

Aan de inwoners van Baak en omgeving

Ondergeteekende maakt aan het gesachte publiek van Baak en omgeving bekend, dat hij op Vrijdag 28 Augustus a.s. des namiddags om 3 uur zal

O P E N E N
een naar de eischen des tijds ingerichte

**Rund- en
Varkenslagerij**

Hopende door prompte en nette bediening de gunst van het publiek waardig te worden.

Wij noteeren voor:

RUNDVLEESCH	VARKENSVLEESCH
Klapstuk m. b. 50 ct	Carbonade venal 40 ct
Klapstuk m. kl. b. 35 ct	Vleesch uit de ham 55 ct
Doorwassen braedvl. 45 ct	Vleesch van de schouder 50 ct
Rollade 3 pd voor f 1.35	Dikke reuzel. 40 ct
Fijne rib 55 ct	Versch spek. 35 ct
Dikke rib 50 ct	Vet versch spek 30 en 35 ct
Dikke lende 60 ct	Kleuspek 25 ct
Staertstuk 55 ct	Pootjes 3 ct
Dik rundvet 30, 35, 40 ct	Rollade 45 ct

Verder voorhanden alle Worstsoorten. Alles eigen fabriekant.
Alles zonder prijsverhooging aan huis vragen en bezorgen.

Beleefd aanbevelend

A. H. DRIEVER

E. A. Elzen - Baak

AUGUSTUS 1936

werd toen f 145,- gulden betaald. Toon en Dora trouwden een paar weken na de opening. Ze gingen in Baak wonen op huisnummer D 168a.

Frieda Driever: Wim z'n opa en oma woonden in Arnhem. (R.W. Driever 1882-1955 en H.J. Jansen) Daar hadden ze een van Gend & Loosbedrijf, nog met paarden! Oma is in september 1944 verongelukt bij het bombardement op Arnhem. Opa is toen eerst nog een poosje in Arnhem blijven wonen, hij wilde daar eigenlijk niet weg, maar op een gegeven moment kwam hij met een koffertje onder de arm bij Toon en Dora in Baak, of hij hier geen onderdak kon krijgen. Dus toen is hij hier komen wonen. Hij moest/wilde natuurlijk wat te doen hebben. Toen

*Dankzij de belager
zijn wij thans een blikslager
maar komt er weer een andere tijd
slacht slagerij Driever weer
kwaliteit!*

AANBESTEDING.

De ondergeteekende is voornemens aan te besteden, namens den Heer A. H. DRIEVER te Arnhem:

Het bouwen van een WOONHUIS MET SLAGERIJ

te BAAK, op Vrijdag 31 Januari, 's nam. 2 uur, in Café A. HERFKENS te Baak

- A. Metselwerk;
- B. Timmerwerk;
- C. Schilderswerk;
- D. Smidswerk;
- E. Loodgieterswerk en
Electrisch.

Bestek en tekening à f 3.—
(rest. f 1.—) per stel, verkrijgbaar bij de ondergeteekende, die verder alle inlichtingen verstrekt.

**B. H. HARMSSEN,
Bouw., Steenderen.**

De aanbesteding in jan. 1936
in de Graafschapbode

heeft Toon een schuur gebouwd en daar werden mestvarkens in gehouden. Opa R.W. Driever overleed in 1955 en is in Baak begraven. Een paar jaar later zijn ze met de varkens gestopt. Dat was net in de periode dat de openbare diepvrieshuisjes, ook wel diepvriescarrousel genoemd, in opkomst waren. Toen hebben ze in die varkensschuur een diepvries gemaakt waar je van buitenaf in kon lopen. Er waren allemaal kluisjes ingebouwd waar de klanten hun vlees konden bewaren als Driever voor hen een koe of een varken geslacht had.

Een paar jaar ging het goed met de slagerij. Toen kwam de oorlog. De Wehrmacht legde toen andere taken op zijn schouders. Toen Driever mocht zelf niet meer slachten. Daarom verkocht hij vis in blik. Daarom verscheen er een bord in de winkel ongeveer zoals hiernaast: Uit de brochure van het 70-jarig bestaan: "Een markante tekst die een tijdperk inluidde van schaarste en armoede. Gelukkig ging ook deze moeilijke periode van ingeblikte vis voorbij en konden ze verder gaan met datgene waar ze goed in waren en plezier aan beleefden: het maken van een goed stuk vlees, vleesproducten en vleeswaren".

Driever mocht in de oorlog niet méér vlees aan zijn klanten verkopen dan dat er bonnen waren, maar daar wist hij zich altijd goed mee te red- den. Hij had altijd bonnen genoeg. Toch waren

dat moeilijke jaren. Iedereen slachtte in de oorlog immers weer thuis.

Hendrik Wentink: Driever mocht in de oorlog niet meer zelf slachten maar moest het vlees in Hengelo (Gld) halen. Dat zat zo: De handel in landbouwproducten (dus ook van vlees) was in handen van de Duitsers. Eerst was die veehandel nog vrij, maar geleidelijk aan werden de "schroeven aangedraaid". De boeren kregen een veeboekje, zodat elke koe, net als tegenwoordig, te traceren was. Als de dieren goed waren kon je ze naar Doetinchem of naar Zutphen naar de markt brengen. De handel liep via de GOS (Gelderse en Overijsselse Slachterijen). Een groot deel van dat vlees ging naar Duitsland. De rest was voor de mensen hier, op de bonnen.

De mensen hadden bonnen om vlees te kopen. Driever had met de bonnen van zijn klanten "recht" op bijv. 100 kg vlees in de week. En de slagers in Steenderen, Hengelo en Vorden die hadden samen bijvoorbeeld "recht" op 3 koeien en 5 varkens. Het slachten gebeurde in Hengelo bij slachterij Jansen, een vleesgrossierderij in Hengelo. Deze slagerij was in de oorlog niet meer "normaal" in bedrijf maar moest slachten voor de Duitsers, voor de "vleesinname".

Daar werden dan die 3 koeien en 5 varkens geslacht. Een paar dagen later kwamen de slagers uit de omtrek naar Hengelo en daar werd het vlees verdeeld.

In Zutphen ging het net zo. Het abattoir was vlak bij de veemarkt. Het goede vlees ging natuurlijk naar Duitsland. Daarna kregen de slagers uit de stad elk hun deel naar ze bonnen hadden van hun klanten. In het laatst van de oorlog was er steeds minder "over" voor de slagers en werd vlees voor de mensen hier steeds schaarser. Toch vonden de slagers en de boeren, ondanks de gevaren, wel wegen om de "distributie" te ontwijken.

Gelukkig ging het na de oorlog een stuk beter. Toon Driever en zijn vrouw Dora werkten van de vroege morgen tot de late avond. En zondagsmorgens na de vroegmis kwamen de boeren die buiten het dorp woonden hun inkopen doen. Ze dronken bij mevrouw Driever een kop koffie terwijl de slager de bestelling klaarmaakte.

Toon Driever ging iedere dinsdag naar de markt in Doetinchem. Pas de maandag erop werden die dieren geslacht. De dieren stonden zes dagen bij Driever in de stal of in de wei om tot rust te komen! Dit waren extra kosten voor Driever, maar hij deed alles voor een optimale kwaliteit van het vlees.

De Drievers waren altijd zeer actief. Ook direct na de oorlog in het geven van voorlichting aan vrouwenverenigingen, restaurants en hotels. Alles voor de klantenbinding.

Politiefoto van 10-8-1958. Er was toen net een ongeluk gebeurd. Rechts Slagerij Driever. Daar achter Kleermakerij Sessink en Schooltink de winkel. Links het oude cafe Herfkens. Helemaal links nog net zichtbaar de Shell-benzinepomp van Schooltink de Smid.

Toon Driever maakte in die tijd een reclameversje voor de krant:

*"In Baak daar bij het kruispunt,
daar staat een slagerszaak.
Waar je van alles kopen kunt,
een ieder naar zijn smaak.
Hetzij dat u iets van het varken zocht,
of van een vette koe, bedenk u dan
niet al te lang en ga naar A.H.D. toe.
En zonder dralen en gezeur, brengt
hij 't bestelde aan de deur"*

In oktober 1967 nam zoon Wim Driever (geb. 1942) de zaak over. Willem was toen 25. Hij trouwde in diezelfde maand met Frieda Centen uit Gaanderen, ook afkomstig uit een middenstandsgezin. Vader Toon en moeder Dora gingen wonen aan de Wichmondseweg 22 in Baak. Ze bleven nog jaren actief in het bedrijf. Op 1 maart 1979 overleed Toon Driever. Hij werd 70 jaar. Dora Driever overleed in juli 1998. Zij werd 91 jaar.

Kort na de bedrijfsovername in 1967 werd de winkel gemoderniseerd, o.a. met een gekoelde toonbank. Ook bleek er al snel behoefte aan een grotere slachtplaats. In 1972 werden de slagerij en slachterij verbouwd. De slachtplaats werd groot, er kwam een koelcel waarin de geslachte beesten hangend konden worden gekoeld. Ook werd de worstmakerij vergroot, waardoor men prettiger kon werken en een groter assortiment

Wim Driever (15jr) en vader Toon Driever (49jr) in 1957 voor de winkel in Baak.

Slagerij Driever na de uitbreiding met een rokerij, een drogerij en een nieuwe veestalling (helemaal rechts) in 1976. v.l.n.r. Ivo Hendriks, Wim Mulder, Freddy Thuss en Wim Driever.

kon aanbieden. In 1976 werd nogmaals geïnvesteerd, nu in uitbreiding met een drogerij/rokerij en een nieuwe veestalling. De winkel werd in 1978 vergroot en er werd een grote gekoelde toonbank geplaatst waarin een groot assortiment vlees en vleeswaren gepresenteerd kon worden.

Door de jaren heen werden de eisen en de Europese regelgeving voor het zelfstandig slachten steeds strenger. Daarom besloten Wim en Frieda in 1986 een nieuwe moderne slagerij en slachterij te bouwen. Die was voorzien van een aparte slachtruimte, een grote gekoelde afsnijdrimte, een ruime hangende koelcel, een worstmakerij, pekelruimte, drogerij en rokerij. De opening en het 50-jarig bestaan in 1986 werden groots gevierd. Zo kon het bedrijf groeien tot acht medewerkers.

In 2000 werd de winkel nogmaals onder handen genomen en compleet voorzien van een nieuwe toonbank met onder andere dieptekoeling. Wim volgde de traditie van zijn vader Toon op door zijn eigen vee te selecteren. Vroeger op de

Wim en Frieda Driever tijdens de opening van het gemoderniseerde slachthuis in 1986.

markt en later bij zijn vaste adressen. Het vee werd in eigen bedrijf geslacht en vervolgens verwerkt tot ambachtelijke vleesproducten. Door te blijven geloven in het unieke ambachtelijke concept van begin- tot eindproduct genoot slagerij Driever zowel regionale als landelijke bekendheid.

Uit de brochure bij het 70-jarig bestaan in 2006: "De ambachtelijke producten zoals nagelhout, rauwe ham en boerenmetworst werden in een steeds modernere omgeving vervaardigd met als hoogtepunt in 1986 de bouw van het nieuwe slachthuis. Een belangrijke verbouwing waardoor op efficiënte en moderne wijze aan de vraag kon worden voldaan. Want voor ons geldt: "voor elke gelegenheid een Driever specialiteit".

Twee generaties lang heeft Slagerij Driever in Baak en omstreken bekendheid genoten en is het bedrijf uitgegroeid tot een uniek ambachtelijk slagersbedrijf.

Wim en Frieda hebben het bedrijf in 2007 stopgezet. Voor hen werd het tijd het rustiger aan te doen. Jammer genoeg was er geen belangstelling om het ambachtelijke slagersbedrijf voort te zetten.

Het bedrijf werd in 2011 afgebroken. Er staan nu, anno 2013, twee dubbele woningen. ■

“Kerkje Olburgen waarlijk eene trouvaille”

In drie uitgaven van De Zwerfsteen wordt de geschiedenis uit de doeken gedaan van het kerkelijk leven voor de parochianen uit Olburgen vanaf de 14e eeuw. In deel I werd ingegaan op de allereerste kapel, daarna de kerkgang van de Olburgenaren naar de schuurkerk aan het Hoefken in Drempt en tenslotte het gebruik van de schuurkerk in De Bouwmanstede. In deel II zijn we ingegaan op de nieuwe kerkschuur die gebouwd werd op de plaats waar nu het kerkhof ligt. In dit deel III staat de geschiedenis van de huidige Willibrorduskerk centraal.

Door Geert Jansen, Anton Metz en Jan Gosselink

De Willibrorduskerk

In 1865 komt pastoor Lowes in Olburgen en legt de grondslag voor een nieuw te bouwen kerk. Hij is de bouwpastoor en verzamelt geld voor de bouw in de vorm van giften van groot en klein formaat, samen de som van f.14.000.-. Er wordt een verzoek ingediend bij de bisschop voor de bouw van de nieuwe kerk. De bisschop vindt het plan te stoutmoedig voor zo'n kleine gemeenschap en stelt voor daarom een houten plafond aan te laten brengen. Dit was niet naar de zin van de schenkers en daarom wordt het bedrag verhoogd naar f.18.500.-.

Kerk en pastorie worden gepland op de grond van de familie Masselink. In 1869 begin pastoor Hendricus Lowes aan de bouw van de huidige Willibrorduskerk, ontworpen door F.W. Mengelberg. De verwezenlijking ervan was in handen van architect Wolter te Riele (Rijksdienst Mon. Zorg (21-7 1988/MTA 99 -38 H.H.J. Kurvers).

De kerk is gemetseld door J. Kerkhof uit Deventer en getimmerd door B. Gerritsen uit Dieren. Op 6 juni 1869 werd de eerste steen gelegd en op 20 november zegende de pastoor zelf de nieuwe kerk in. Het ontwerp van de pastorie is van Alfred Tepe en de bouw ervan is begonnen in 1870. In 1887, na een inbraak in de kerk, is de sacristie vergroot en er is een doorgang gemaakt van de kerk naar de pastorie. Tevens is er toen een kluis aangebracht.

Tepe is als bouwmeester het meest gevierd in het bisdom Utrecht. Hij werkte nauw samen met de beeldhouwer Friedrich Wilhelm Mengelberg en de andere leden van het Sint Bernulphus-gilde. Samen bouwen zij in de jaren tussen 1870 en 1905 aan een oeuvre van kerken, ontworpen in de neogotische stijl. Zo werkten ze ook in Olburgen samen: Mengelberg ontwierp de kerk en het interieur en Tepe de pastorie.

Friedrich Wilhelm Mengelberg

Geboren in Keulen (Duitsland) 18-10-1837 en overleden in Utrecht op 6-2-1919. Mengelberg stamde uit een familie die reeds verscheidene kunstenaars had voortgebracht. De familie was protestant. Pas op zijn achttiende ging Wilhelm tot het katholicisme over. Het is zeer goed mogelijk dat zijn belangstelling voor de middeleeuwse kunst hierbij invloed heeft gehad. Zijn opleiding kreeg hij in Keulen. Hij volgt vele opleidingen en in het lesprogramma is de middeleeuwse kunst opgenomen, in het bijzonder de gotiek. Tot de andere kunstenaars die Van Heukelum, die Mengelberg gevraagd had naar Nederland te komen, om zich heen verzamelde, behoorden nog de architect Alfred Tepe en de edelsmid Gerard Brom. Deze geestelijke had vastomlijnde ideeën over kerkelijke kunst. De voorgeschreven bouwstijl was een conservatieve variant van de neogotiek: de Utrechtse School. De Olburgse kerk is daarvan een voorbeeld. Met hen zou Mengelberg veel samenwerken. Mengelberg vestigde zich in Utrecht aan de Maliebaan en woonde daar vanaf 1872 tot aan zijn dood in een door Tepe gebouwd huis.

De neogotiek

In 1853 beleeft de RK Kerk een nieuw elan. De bisdommen worden weer ingesteld. Men mag vanaf dat moment weer ongestraft de katholieke godsdienst beleven en er uiting aan geven. Een van de effecten daarvan was dat er een flinke hoeveelheid nieuwe kerken werd gebouwd. Men grijpt terug naar de kerkenbouw van vóór de Reformatie in de 16de eeuw. Velen zien de gotiek, de periode van vóór de Reformatie, als uitdrukking van het "ware geloof" en als inspiratiebron voor een nieuwe kerkelijke kunst. De neogotiek is vrijwel de exclusieve stijl van het rooms-katholicisme geworden. Men richt ook de zogenaamde gilden op, zoals het Bernulphusgilde. Het interieur van de Olburgse kerk is door hen vervaardigd. De neogotiek is vooral bekend van Pierre Cuypers uit Roermond (1827-1921), die naast veel kerken ook het Rijksmuseum en het station in Amsterdam bouwde. In de architectuur zijn de neostijlen, zoals de neogotiek, typisch voor de 19de eeuw.

De kleine driebeukige neogotische pseudobasiliek met puntgevels boven de zijbeuktraveeën is gelegen op een zandduin in het centrum van het dorp Olburgen, op een terrein met pastorie en siertuin met daaraan gekoppeld het kerkhof. De pseudobasiliek heeft drie beuken: een hoog middenschip en twee lagere zijbeuken. Het middenschip steekt wel boven de zijbeuken uit. De neogotische ramen zijn in de zijbeuken aangebracht. Ook in het priesterkoor bevinden zich gotische vensters.

Interieur

De ingangspartij van de kerk bevindt zich onder de toren. Als je de kerk binnenkomt ervaar je de kleinschaligheid. Het oogt als een grotere kerk in het klein. Het licht valt naar binnen door gotische vensters met in de apsis gekleurd glasinlood en in de zijbeuken lichtgekleurd glas. Het interieur wordt gedekt door kruisribgewelven, die rusten op een achthoekige pijler. Van de beschilderingen zijn geen afbeeldingen meer te vinden. Pastoor Kerkhof neemt het initiatief in het aankopen van kerkelijke kunst uit de ateliers van de grote roomskatholieke kunstenaars uit die tijd, die zich hadden georganiseerd in het zgn. Bernulphusgilde.

Het Wetboek van kerkelijk recht (1987) kent de mogelijkheid van fundaties. Een fundatie houdt in dat iemand een kapitaal stort bij de parochie, uit de rente waarvan H. Missen voor een of meerdere personen worden opgedragen voor het zielenheil van de persoon.

De kunstwerkplaats van Friedrich Wilhelm Mengelberg heeft verscheidene onderdelen van het interieur van de kerk gemaakt, zoals het hoogaltaar, het Maria- en Jozefaltaar (met beelden uit het atelier van Cuijpers te Roermond), preekstoel, communiebank, biechtstoelen, beelden, het kruis in het tabernakel, etc. Veel van de onderdelen zijn geschonken door parochianen, dikwijls in de vorm van een fundatie.

De altaren

Het hoogaltaar is een vleugelaltaar. Dat houdt in dat het retabel uitgekapt kan worden. Het retabel is het achterstuk of achteraltaar en is gebeeldhouwd of beschilderd. Het hoofdaltaar in de Wilibrorduskerk is beschilderd. In 1874 is het Mariaaltaar uit het atelier van W. Mengelberg geplaatst. Eveneens uit het atelier van W. Mengelberg is het Jozefaltaar, geplaatst in 1876.

De godslamp en zes kandelaars

De godslamp is in 1872 vervaardigd door de koperslager G. Brom te Utrecht.

Kaarsenstandaard

De plaatselijke smid J.S. Burgers staat garant voor het grootste gedeelte van het smeedwerk in en om de kerk. Zo ook de kaarsenstandaard die achterin de kerk staat.

Het orgel

In augustus 1925 bestelde men een orgel bij de Gebroeders Vermeulen te Weert. Het komt uit een andere kerk en kostte f. 600. Het is kortgeleden gerestaureerd.

Het Bernulphusgilde bestond uit een groep vooraanstaande kunstenaars en architecten die veelal uit het Duitse Rijnland werden aangetrokken. Zij stelden zich ten doel de kerkelijke kunst nieuw leven in te blazen, geïnspireerd op de 15de en 16de eeuwse Nederrijnse gotiek. Door de neogotische stijlopvattingen van deze groep kreeg deze de naam 'Utrechtse school'. Architect Alfred Tepe en zijn vriend houtsnijder/ beeldhouwer Friedrich Wilhelm Mengelberg, die ondermeer samen kerken van buiten en van binnen vorm hebben gegeven, waren beiden prominente leden van het Bernulphusgilde. Mengelberg die een door Tepe ontworpen atelier in Utrecht had, ontwierp vrijwel alle kunst in de kerken. Beiden probeerden de beeldende kunst te integreren in het architectonische concept. Lang is dit als artistiek onbelangrijk beschouwd. Maar in de tweede helft van de 20ste eeuw is het besef gekomen dat het wel degelijk esthetische waarde heeft. Veel van de neogotische kerken zijn toen ook op de monumentenlijst geplaatst.

Preekstoel

De preekstoel kwam uit het atelier van W. Mengelberg en werd geplaatst in november 1869. De vier evangelisten stonden er op afgebeeld in de vorm van houtsnijwerk. De kosten ervan bedroegen f. 500,- en zijn opgebracht door verschillende parochianen.

Beelden

Er zijn diverse beelden geschonken door parochianen. Sommige hebben nog de originele neogotische kleuren. Andere zijn houtkleurig gemaakt in de zestig jaren.

Triomfkruis

Boven het priesterkoor hangt het triomfkruis met de lijdende Christus.

Stoeltjesklok

In het priesterkoor hangt de stoeltjesklok met elegante versieringen.

De torenklok

De torenklok was gekocht op 20 juni 1873 en gewijd door pastoor Kerkhoff op 4 oktober 1873. Hij kwam uit de fabriek van Fritsen uit Aarle – Rixtel woog zeshonderd oude ponden en kostte f.1000,-. Deze klok is onder de oorlog opgeëist en verdwenen.

Materiaal voor de processie

De materialen voor de processie, waaronder een draaghemel, zes zijden vanen en een processiekruis, konden door diverse personen en vrijwillige bijdragen aangeschaft worden. Ze zijn afkomstig uit het atelier van Cuypers en Stolzenberg uit Roermond.

Doopvont

Het doopvont is door de parochianen bij elkaar gespaard met koperen centen gedurende de periode van pastoor Mentink.

Exterieur

Het grootste deel van het terrein van de kerk is van de straat gescheiden door middel van een fraai hekwerk getekend door architect Te Riele uit Deventer en vervaardigd door J. Burgers die naast de kerk zijn werkplaats had. Het hek is in 1877 geplaatst en vervaardigd tijdens de reis van zes weken van pastoor P. Kerkhof naar Rome. Een paar jaar geleden is hetzelfde ontwerp gebruikt voor de gedeeltelijke nieuwe omheining van het kerkhof.

Aan de buitenkant van het gebouw zijn steunberen in de zijgevels aangebracht.

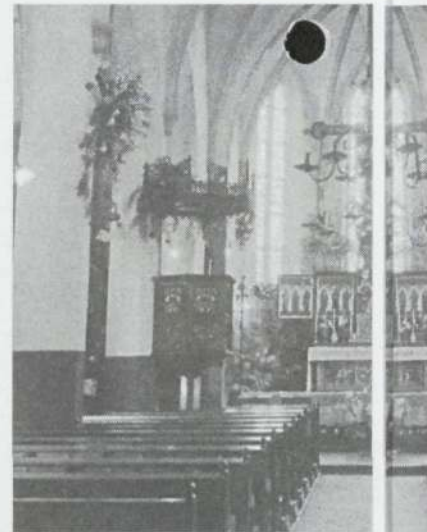
De kerk wordt bekroond door een overhoeks geplaatste vierkante toren met ingesnoerde spits, recht tegenover de apsis. Een ingesnoerde torenspits is een torenspits die vlak boven de voet van de spits ingesnoerd is. Dit ziet er sierlijker uit dan een volledig rechte torenspits en geeft een ranker silhouet. Bij een dergelijke torenspits kan het gewicht van de constructie direct rusten op de muur. Tevens zorgt een overstek van de dakschilden dat het regenwater van de muur afgehouden wordt ("Architectuur en stedenbouw in Gelderland 1850-1940" door W.H. Knoops pag. 187).

Mariabeeld

Buiten voor de pastorie straat een groot wit Mariabeeld. Het is na de inval van de Duitsers in 1940 gekocht en geplaatst uit dankbaarheid dat Olburgen er tot dan toe relatief goed was afgekomen. Dat was in de periode van pastoor Bosman.

Oorlogstijd en oorlogsschade

In de oorlog is er veel schade geweest. In het voorste gedeelte van de pastorie en in de toren van de kerk zijn op 7 en 8 april 1945 bommen ingeslagen. De spits was voor de oorlog net gerestaureerd. Het is meteen weer hersteld maar waarschijnlijk niet zo goed. Kortgeleden moest het weer opnieuw gebeuren. Het waren voltreffers van granaten die vanuit de Luur werden afgeschoten richting Dieren. Ook de sacristie raakte zwaar beschadigd, evenals de keuken in de pastorie. De achterwand van het kapelletje op het kerkhof was er geheel uitgeslagen. Door de bominslagen zijn de ramen in de kerk eruit gesprongen. Er is toen tijdelijk gewoon blank vensterglas ingezet. Toen kortgeleden de boom, die voor de pastorie stond, moest worden verwijderd, bleek die vol te zitten met granaatscherven.

Het interieur vóór de veranderingen in de jaren zestig met de versierde pilaren, de communiebanc met kaarsenstandaard, de preekstoel en het triomfkruis in zijn originele vorm.

Maria Dolorosa

De klokken

De torenklok werd door de Duitsers opgeëist en is uit de toren gehaald om te worden gesmolten. Het brons werd gebruikt voor de wapenindustrie. Dat moet in 1943 geweest zijn. Pastoor Bosman kondigde het aan tijdens de zondagspreek. Na de oorlog is er een nieuwe klok gegoten. Het klokje op het priesterkoor heeft de oorlog overleefd. Het angelusklokje voor op het dak boven het priesterkoor van de kerk mocht tijdens de oorlog blijven hangen.

Veranderingen in de jaren zestig van de vorige eeuw

In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw zette een flinke wind op in de katholieke kerk die soms tot stormkracht uitgroeide. Men beschouwde veel van de versieringen in de kerken als overbodige franje en men vond ze niet meer passen bij de godsbeleving en de uitingen daarvan. In de Williborduskerk in Olburgen verdween zodoende ook het een en ander. De preekstoel en de kaarsenstandaarden naast de communiebank zijn spoorloos verdwenen uit de kerk. Van de preekstoel zijn vier reliëfs gespaard gebleven. Ze hangen achter in de kerk en stellen de vier evangelisten voor: Matthieu, Marcus, Lucas en Johannes.

Het gedecoreerde interieur aan de pilaren en de kruisgewelven in het priesterkoor verdwenen doordat de muren werden afgebikt en opnieuw wit geverfd.

De communiebank, met aan de zijkanten ijzeren hekjes, was een rijkelijk versierde knielbank die de altaarruimte scheidde van het schip. Nu is de originele communiebank als basis gebruikt voor het nieuwe altaar met het gezicht naar de gelovigen. De ijzeren hekjes hangen nu tegen de achterwand in de kerk. De kaarsenstandaards zijn verdwenen.

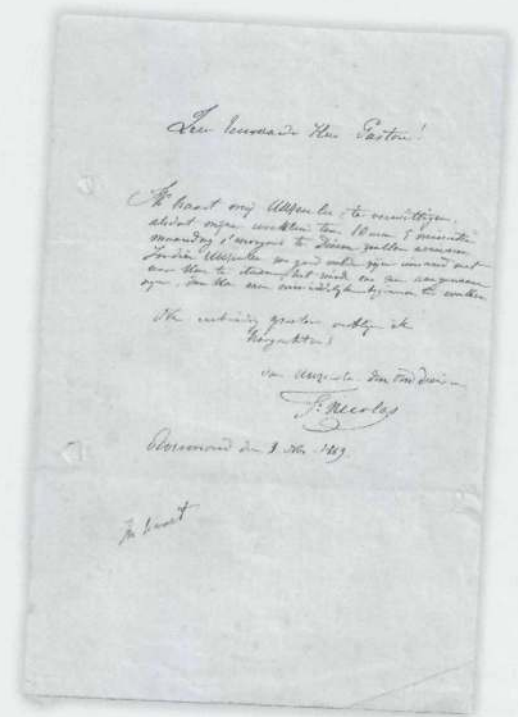
De tegels tegen de wanden van de zijbeuken zijn in de jaren zestig ook verwijderd.

De beelden in de kerk waren oorspronkelijk polichroom beschilderd. Een aantal ervan is toen in een loogbad gelegd om het hout weer zichtbaar te maken. Een paar beelden is dat bespaard gebleven zoals ondermeer het Mariabeeld dat nu achter in de kerk staat en de beelden in de zijaltaren.

Van het triomfkruis dat in het priesterkoor hangt, zijn de ronde uiteinden afgezaagd en hebben een vierkante vorm gekregen. Op de oorspronkelijke ronde vormen aan de uiteinden stonden waarschijnlijk de vier evangelisten geschilderd. Zo is ook het versierde houtsnijwerk, dat bovenop het hoofdaltaar was aangebracht, gedeeltelijk verdwenen. Op de houten lijsten van de kruiswegstaties stonden kruisjes. Die zijn er toen ook afgezaagd.

Briefje aan de pastoor bij aanvang van de bouw van de kerk in 1869

Zeer eerwaarde Heer Pastoor,

*Ik haast mij u te verwittigen
alsdat mijn werklui ten 10 uren 5 minuten
maandag 's morgens te Dieren zullen arriveren
Indien Uwe eerwaarde zo goed willen zijn
iemand met eene kar te sturen, het zoud ons
zeer aangenaam zijn, dan kan men onmiddellijk
beginnen te werken.*

*Na uitbundig groeten verblijf ik
Hoogachtend
Van dienaar.
T. Nicolas*

Roermond, den 3 Nov. 1869

Gedenksteen bij ingang van de kerk, waarvan de tekst nog maar deels leesbaar is.

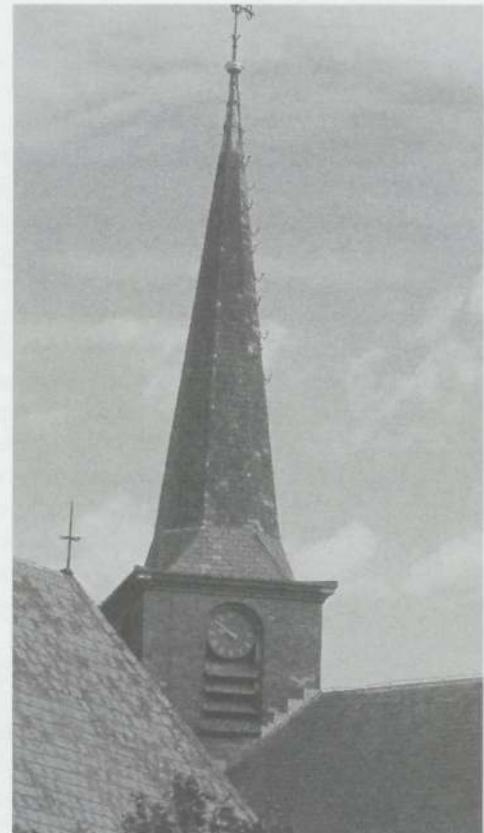
*In het jaar van de heer 1869 op de dag
6 juni is de eerste steen
van dit heilige gelegd door
H. Lowes pastoor
J Nuyen
J C Jansen kerkmeesters*

*Anno domini 1869 die
6 janius sacrae
Primo positum lapidem
H.Lowes...pastor
J.Nuyen tabi....
JC Jansen magistri*

De toren

De huidige torenspits is vlak boven de voet van de spits ingesnoerd. Dit ziet er sierlijker uit dan een volledig rechte torenspits en geeft een ranker silhouet.

Op een oude foto, waarschijnlijk uit 1912, zien we dat de toren hoger is geweest en van vorm veranderd. ■

Geraadpleegde literatuur

"De katholieke kerken van Nederland, J. Kalf, A'dam, 1906
 "Archief van de parochie Olburgen"
 "Folder Sint Willibrorduskerk Olburgen"
 "Jubileumboek 1000 jaar Olburgen/Rha", E. J. Metz e.a., 1996
 "Olburgen-Land, huizen, bewoners", Anton Metz, De Heurne, 2008
 "De Zwerfsteen, De hof te Dieren en de band met Olburgen", A. Metz en W. Pasman, Steenderen, 2010-2, pag. 4.
 "Rapport van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, stafafdeling bouwkundig onderzoek en documentatie", H.H.J. Kurvers, nummer MTA 88-38, 21 juli 1988..
 "Dagboek van Pastoor Kerkhof"
 "Bouwtijlen herkennen", Jan Nederhof en G. Smits, Amsterdam, 1990.
 "De katholieke kerken in Nederland", Jan Kalf, Holkema en Warendorf, Amsterdam 1906, pag. 167
 "Het mysterie Dora Visser, een Oost-Gelderse gestigmatiseerde, heilige of hysteric?", Bert Kerkhoffs, Rabeling, Doesburg, Hessenreeks, deel 9. pag. 63
 "Kerkstijl nader bekeken: kerk en pastorie onder één dak". Kwartaalblad van de Stichting Oude Gelderse Kerken, jrg. 8, mei 2010. pag. 17
 "Architectuur en stedenbouw in Gelderland 1850-1940", W.H. Knoop, Waanders Zwolle en RMZ, Zeist, pag. 187.
 "Wouter te Riele", J.M. Hardeyvel, Bouwkundig weekblad, Architectuur 1937, nr 9, 27 februari pag. 97-99
 'Achterhoeksarchief, Archief van de RK parochie Drempt.
 Met dank aan: W. Jansen, G. Gosselink

Ingezonden brief

Geacht bestuur,

Met interesse hebben wij het artikel gelezen omtrent de vliegtuigcrash in 1943. Hierin wordt mijn vader Ab Koekoek, vermeld als vrijwillige brandweerman l.b.o.

Onze vader heeft in de oorlog veel gedaan aan ondergronds werk, maar hij heeft daar nooit mee te koop gelopen. Deze ervaringen hebben hem vooral op latere leeftijd erg getekend.

Wij als kinderen waren dan ook erg aangedaan toen wij lasen dat er veel fouten zijn gemaakt tijdens de berging. Onze vader vertelde ons dat hij, ondanks het verbod om 's nachts buiten te komen, uit zijn ouderlijk huis door de weilanden is gerend naar het brandende vliegtuig toe. Helaas was het voor hulp te laat. Ook heeft hij de geallieerden geïnformeerd over de radar die daar stond, alsmede informatie gegeven waar de Duitse soldaten zich in de omgeving bevonden. Hij had een netwerk van contacten. Menig uur heeft hij ondergedoken gezeten bij de radio op een geheime plek ergens in Baak.

Dat er fouten zijn gemaakt met de berging van het toestel verbaast ons niet. Je moet het verhaal wel in de tijd zien. Wel rijst bij ons de vraag wat dit stukje voor meerwaarde heeft voor de overledenen en voor de geschiedenis. Verkoolde lichaamsdelen werden in de oorlogstijd niet geïdentificeerd. Belangrijk is dat ze op een eerbiedige wijze zijn geborgen en bij elkaar zijn begraven. Helaas kan ik geen navraag meer doen of het verhaal klopt. Wel aan de redactie het verzoek om geen aannames te doen over zo'n pijnlijke en gevoelige zaak, maar met feiten te komen alvorens zo iets te publiceren.

Wij zouden zeggen veel respect voor de mensen die dit vreselijke karwei hebben geklaard.

Mogen ze allen rusten in vrede.

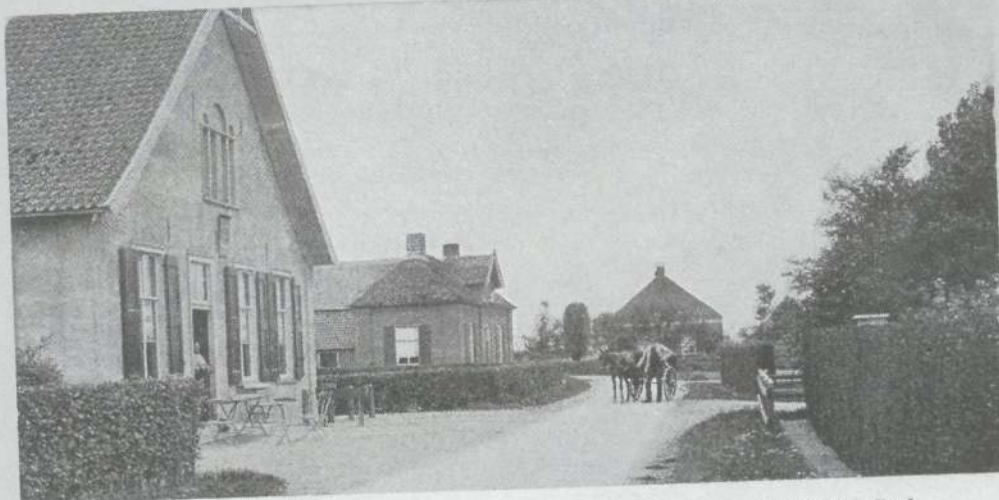
Van de Activiteitencommissie

- Di 14 januari *Lezing over bier brouwen en bierbrouwerijen in de Achterhoek en op de Veluwe door de heer Evert de Jonge in Brouwerij Rodenburg op Rha.*
- Ma 10 maart *Ledenvergadering. Film uit 1998 over Steenderen in het kader van het 1000-jarig bestaan van Steenderen.*

Steenderen toen en nu

Straatbeelden van toen gezien vanuit het nu.

Aan de hand van oude foto's die op dezelfde plaats opnieuw genomen zijn, is te zien wat er in de loop der jaren is veranderd.

No. 2797 L. B. V.

Café „Het wapen van Baak” – Baak.

Café "de Bierkaai"
aan de Wichmond-
seweg in Baak.

